

«فرهیختگان» علل نبود فرهنگ عذرخواهی در جامعه را بررسی می کند

جای خالی «عذرخواهی»

مهسا شمس کلانی

روزنامه‌نگار

یکی از مشکلات جامعه‌ها، نبود فرهنگ عذرخواهی و اعتراف به انجام دادن فعل اشتباه از سمت خود است. افراد اعتراف به عذرخواهی را نوعی عقب‌نشینی و یک اقدام بد می‌دانند و فکر می‌کنند که اگر در جامعه (جامعه بیرونی یا خانواده) بخواهند عذرخواهی و اعتراف کنند که کار اشتباهی انجام داده‌اند از منزلت و جایگاه خود پایین می‌آیند و دیگر کسی برای آنها احترام قائل نیست؛ به همین دلیل است که هر چه سن افراد بالاتر می‌رود اقرار زبانی «اشتباه کردم» و «عذرخواهی» سخت می‌شود و در برخی افراد که جایگاه‌های خاص اجتماعی دارند این کلمات کاملاً از دایره لغات‌شان محومی‌شود. در صورتی که وجود فرهنگ پذیرش اشتباه، خطا و عذرخواهی نشانه‌ای از توسعه‌یافتگی است.

«عذرخواهی کردن» یک مهارت اجتماعی است که از کودکی مانند سایر مهارت‌ها آغاز می‌شود و تا سنین بالاتر ادامه پیدا می‌کند. اگر متوجه شوسیم خطایی به صورت عمد یا غیرعمد از ما سر زده‌ان را بپذیریم و از توجیه دوری کنیم آن زمان می‌توانیم بگوییم که به بلوغ فکری رسیده‌ایم؛ چراکه «عذرخواهی کردن» یک مهارت اجتماعی است که هم خود باید آن را بیاموزیم و هم در گسترش آن یکوشیم؛ چرا که چنین رفتاری وضعیت جامعه را بهتر می‌کند. تاب‌آوری اجتماعی افراد به دلیل استرس‌های کاری، فشارهای روحی و روانی، مشکلات اقتصادی و در برخی مواقع مشکلات فرهنگی کم شده است و نمود این کمبودهای درونی رادر جامعه بیرونی می‌بینیم که به دلیل هر موضوع جزئی‌ای افراد با یکدیگر دعوا می‌کنند و حتی فردی که تقصیر کار است حاضر به عذرخواهی نمی‌شود. بارها شده در خیابان تصادف جزئی بین دو ماشین رخ داده و هر دو طرف بدون اینکه لحظه‌ای درنگ کنند تا ببینند که چه کسی مقصر است، از ماشین‌های خود پیاده و با همدیگر دست به یقه می‌شوند و درگیری به وجود می‌آورد و در برخی مواقع این درگیری‌ها موجب پدید آمدن یک مشکل بزرگ و جدی می‌شود (مانند قتل)، اما اگر شخصی که در این تصادف مقصر بود، آموزش دیده بود که در این مواقع باید عذرخواهی کند، دیگر کار به درگیری و به وجود آمدن حادثه‌های غیرقابل جبران نمی‌شد.

«عذرخواهی را از کودکی به فرزندان یاد دهیم به‌روز رقیعی، آسیب‌شناس اجتماعی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با اشاره به تاثیر تربیت خانواده نسبت به تربیت جامعه اظهار کرد: «تعامل از خودگذشتگی، رعایت

حق و حقوق دیگران و... از جمله مهارت‌ها و آموزش‌هایی است که افراد از کودکی باید آموزش ببینند و ابتدایی‌ترین محل این آموزش در خانواده است.»

وی افزود: «البته در برخی مواقع این رفتارها و مهارت‌های اجتماعی آموزش داده می‌شوند ولی «فرد» در جامعه با افرادی همنشین می‌شود که این مهارت‌ها در ادبیات رفتاری آنها جایگاهی ندارد و اگر فرد بخواهد در مورد موضوعی عذرخواهی کند یا اینکه از خودگذشتگی داشته باشد، گروه دوستانه یا همکاری «فرد» را تمسخر می‌کند و مانع این رفتار او می‌شود.»

رقیعی با اشاره به ریشه اصلی درگیری‌ها و مشکلات گفت: «متأسفانه افراد اکثراً خودشان را محق می‌دانند و نمی‌خواهند قبول کنند که شاید در موردی حتی پنج درصد هم ایراد داشته‌اند.»

وی ادامه داد: «اگر تربیتی که فرد در سنین پایین‌تر از خانواده خود دریافت می‌کند غنی، جامع و پرمحتوا باشد، حتی گروه‌های سنی و همسالان و همکاران نمی‌توانند تاثیر صددرصدی بر او داشته باشند و چه بهتر که «عذرخواهی» را از کودکی به فرزندان خود یاد دهیم و در آنها نهادینه کنیم.»

این آسیب‌شناس اجتماعی با اشاره به لزوم آموزش برخی رفتارها در مهدهای کودک و دبستان‌ها، گفت: «مهارت‌هایی که منجر به تاب‌آوری اجتماعی می‌شود باید در مقاطع دبستان و حتی مهدکودک به فرزندان آموزش داده شود و باید به آنها آموخت که همیشه عوامل و موضوعات جامعه مطابق با میل آنان نیست و باید هنجارها و قوانین جامعه را هم تحمل یا قبول کنید.»

مجید ابهری، آسیب‌شناس و رفتارشناس اجتماعی در گفت‌وگو با «ایسنا» با اشاره به اینکه پرخاشگری، خشونت و اکتش رفتاری هر انسان هنگام خشم است، افزود: «این خشونت در شکل‌های مختلف مانند خشونت گفتاری، رفتاری و فیزیکی تحقق می‌یابد. بر اساس دو گروه از دلایل محیطی و دلایل رفتاری و روانی، آمار خشونت به‌طور ساعتی در حال افزایش است.»

وی با بیان اینکه خشونت گفتاری شامل انواع فحش، ناسزا و متلک‌گویی است، اظهار کرد: «خشونت‌های رفتاری نیز شامل داد و فریاد و درگیری‌های شدید لفظی است. همچنین خشونت‌های فیزیکی گسترته‌ای از کتک کاری، ضرب و شتم را شامل می‌شود.»

این آسیب‌شناس و رفتارشناس اجتماعی کم‌رنگ بودن فرهنگ عذرخواهی را از دلایل افزایش خشونت اجتماعی در سال‌های اخیر عنوان کرد و افزود: «فاصله گرفتن از ارزش‌های دینی و فرو خوردن خشم علل اصلی در بروز خشونت‌های اجتماعی هستند.»

ابهری در ادامه توضیح داد: «دور شدن از ارزش‌های

وجود آمد، رفتار خود را ارزیابی کنند و شهادت عذرخواهی را داشته باشند؛ عذرخواهی ریشه در فرهنگ ایرانی‌ها دارد و کافی است کمی افراد را به درون خود بازگردانیم تا از آن استفاده کنند.»

وی ادامه داد: «عذرخواهی کردن به وجود انسان ارتقا می‌دهد و به روح انسان کرامت می‌بخشد، ولی نه هر عذرخواهی‌ای که بی‌دلیل باشد. برخی افراد بدون اینکه از عملکرد خود ارزیابی داشته باشند لحظه‌ای که احساس می‌کنند اشتباه کرده‌اند عذرخواهی می‌کنند و این کار تاثیر یک امر خوب را خراب می‌کند. عذرخواهی زمانی ارزشمند است که بعد از ارزیابی عملکرد، فرد متوجه شود اشتباه کرده و یک بار برای همیشه در آن موضوع عذرخواهی کند.»

عضو هیات‌علمی دانشگاه فرهنگیان با اشاره به اینکه انسان‌ها در هر سنینی که باشند، اگر مرتکب خطا شوند باید عذرخواهی کنند، گفت: «اینکه برخی مسئولان فکر می‌کنند اگر کار اشتباهی انجام می‌دهند باید ندید بگیرند و به روی خودشان نیاورند درست نیست. در صورتی که اگر مسئولی اشتباه خود را بپذیرد و قبول کند که اشتباه کرده و عذرخواهی کند جایگاهش نزد مردم بالاتر می‌رود.»

نبود فرهنگ عذرخواهی در جامعه با اصالت ایرانی، خواسته یا ناخواسته ایران را تبدیل به چند کشور پرخاشگر جهان کرده است، «عذرخواهی» یک واژه است ولی تأثیری به اندازه چند صد واژه دارد که می‌تواند از بروز آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کند.

خانواده‌ها، مدارس، مهدهای کودک و حتی کلاس‌های فوق‌العاده‌ای که در تعطیلات برای افراد برگزار می‌شود همه و همه می‌توانند در تاثیرگذاری یک‌واژه به نام «عذرخواهی» مؤثر باشند.

نداشتن اعتماد به نفس، ترس از دست دادن جایگاه، عدم تعریف صحیح از «عذرخواهی»، عدم رفتار متقابل با فردی که عذرخواهی کرده و... عواملی است که «عذرخواهی» را در جامعه کم کرده است.

شخصیت ذوالقرنین منطبق

بر اسکندر مقدونی نیست

آنچه می‌خوانید سلسله مباحث دکتر علی‌اکبر ولایتی و جمعی از کارشناسان در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران در موضوع تبیین مفهوم «ایران و هویت ایرانی» است که در ستون ثابت «درباره ایران» به‌صورت پاورقی در روزنامه «فرهیختگان» منتشر می‌شود.

شواهد تاریخی در رد نظریه ذوالقرنین دانستن اسکندر از این قرار است:

۱- یکی از معانی ذوالقرنین «صاحب دو قرن» به معنی دو سده یا دو سی سال است. اسکندر نه دو دوره صدساله و نه دو دوره سی ساله حکومت یا زندگی کرده است.

۲- معنی دیگر ذوالقرنین «صاحب دو شاخ» است. نه در تصاویر اسکندر بر سکه‌های به جای مانده (ازجمله سکه‌های موجود در موزه ناپل) و در نقوشی که او را تصویر می‌کنند، در هیچ کجا، اسکندر تاج یا کلاهخودی که دارای دو شاخ باشد بر سر ندارد. ۳- ذوالقرنین در قرآن کریم و احادیث معتبر شخصی عادل معرفی می‌شود که در پی گسترش عدل و داد در سراسر عالم بوده است. عذرخواهی زمانی اسکندر در تواریخ قدیم آمده از ظلم او حکایت دارد. (جز اسکندرنامه‌ها که به شرحی که رفت، قابل اتکا نیستند.) چنان که به‌هرا که رفته مردمان را کشته و بلاد را سوزانده است.

۴- اسکندر مشرک بود. هم مستندات تاریخی درباره ادعای خدایی او حکایت از مشرک بودنش دارد و هم نقش بر پشت سکه‌های او که رب‌النوع‌های یونان باستان را تصویر می‌کند.

۵- تواریخ قدیم از اسکندر به عنوان شخصی که دچار فساد اخلاقی بود یاد می‌کنند. شخصی به‌نام گنت کورت (کونتوس کورتیوس روفوس) ۱ در سده اول میلادی در کتابی پرده از فساد اخلاقی جنسی اسکندر برداشت. گنت کورت حتی می‌نویسد ایرانی‌ها به سبب شهرت اسکندر به فساد جنسی با او هم کلام نمی‌شدند؛ زیرا او را فاسد می‌دانستند. اسکندر به اخلاق پایبند نبود و کارهای فسادانگیز می‌کرد. این را ایرانی‌هانوشته‌اند، این را کنت کورت رومی در سده اول میلادی نوشته است. ۶- در آیات شریفه ۸۳ تا ۹۸ سوره کهف آمده است که ذوالقرنین به‌سوی مغرب‌تأنا که خورشید غروب می‌کرد، سپس به مشرق رفت تا آنجا که خورشید طلوع می‌کرد. آنگاه به سوی شمال رفت و در محلی میان دو کوه، سدی بست. این موضوع هم در تطابق با آنچه درباره اسکندر در تاریخ‌نامه‌ها آمده نیست؛ بدان معنا که اسکندر این سفرهای به‌سوی غرب، شرق و شمال را نکرده است.

بنابراین نه سفرهای جنگی اسکندر مطابق با توصیفات قرآن کریم است و نه رفتار و کردار و اعتقادات او. اصلاً و به‌هیچ‌وجه، هیچ نشانه‌ای وجود ندارد که اسکندری که خود فساد اخلاقی داشته و هرگز که قدم گذاشته افساد کرده است منطبق با آنچه در قرآن کریم راجع به ذوالقرنین آمده باشد.

بنابر آنچه بیان کردید شخصیت ذوالقرنین منطبق بر اسکندر مقدونی نیست. اما برخی مورخان قدیم ذوالقرنین را از سلاطین آل حمیر دانسته‌اند. آیا این نظریه را تأیید می‌کنید؟

خیر، این نظر هم نادرست است. معتقدان به یمنی بودن ذوالقرنین بر این باورند که ذوالقرنین لقب سعد بن مالک حمیری، از ملوک آل حمیر، است. این در حالی است که اصلاً هیچ کدام از این سلاطین آل حمیر از منطقه تحت‌نفوذخودشان که یمن و اطرافش باشد، به قصد سفر به دوردست‌های عالم خارج نشدند. مورخانی که بر این نظردن، ادعا می‌کنند سد مارب در یمن همان سدی است که ذوالقرنین ساخته است و ما می‌دانیم سد مارب به منظور تجمع آب و به قصد عمران و آبادانی یمن و از مصالح طبیعی ساخته شده است ولی سد ذوالقرنین سدی برای جلوگیری از هجوم اقوام غارتگر و ستیزه‌جو و از آهن و مس بود.

در گفتارهای پیشین، موضوع عدم تطابق شخصیت اسکندر و سعد بن مالک حمیری با شخصیت ذوالقرنین مورد اشاره در قرآن کریم مورد بررسی قرار گرفت. اکنون به این پرسش نخست‌بازمی‌گردیم که چه شواهدی بر انطباق روایات مربوط به ذوالقرنین با کوروش هخامنشی وجود دارد؟

پیش از هر چیز باید دانست که نخستین کسانی که ذوالقرنین را ایرانی دانسته‌اند چه کسانی بوده‌اند و به کدام حجت و دلیل چنین نظریه‌ای را اقامه کرده بودند. برخلاف باور عامه، نظریه ایرانی دانستن ذوالقرنین قدمت بسیار دارد. از همان اوایل اسلام، بعضی از مورخان مسلمان ذوالقرنین را ایرانی خوانده بودند که عبارتند از:

۱- ابوعبد... وهب بن منبّه (۳۴- ۱۱۰/۱۱۴ق)، از تابعین. وهب بن منبه تبار ایرانی داشت و در یمن زاده شده بود. وی که بر زبان‌های کهن منطقه نظیر پهلوی (فارسی میانه)، حمیری، نبْطی و عبری تسلط داشت گزارش‌های فراوانی از کتب کهن بازگویی کرد که در متون عربی آن زمان وجود نداشت.

۲- محمدبن سائب کلیب کوفی (متوفی به سال ۱۴۶ق)، از مفسران و نسب‌شناسان بزرگ عرب.

۳- یوسف بن موسی طغان (متوفی به سال ۲۵۳ق) که از ثقات بوده و بخاری (۲۵۶-۱۹۴ق) در صحیح خودش بارها به وی استناد کرده است.

پی‌نوشت:

1- Quintus curtius Rufus
ادامه دارد

عکس نوشت

شب های ماه مبارک

رمضان در تهران

با حلول ماه مبارک رمضان شهر تهران حال و هوای دیگری به خود گرفته است و عطر میهمانی خدا در تمام شهر پیچیده است.

عکس: مهر

تغییر شیوه توزیع سوالات امتحان نهایی

عبدالرسول عمادی، رئیس مرکز سنجش وزارت آموزش و پرورش با توجه به لو رفتن سوالات امتحان نهایی و تغییر شیوه توزیع سوالات، بیان کرد: «متأسفانه روز نخست برگزاری امتحانات نهایی تصویری از نصف صفحه سوالات درس دینی پایه پیش دانشگاهی توسط یکی از کارکنان حوزه تکثیر در فضای مجازی منتشر شد. با توجه به اینکه سوالات نزدیک به ساعت برگزاری امتحان در فضای مجازی نشر پیدا کرد دانش آموزان نتوانستند به آن دسترسی پیدا کنند، بنابراین امتحان برگزار شد. به دلیل اینکه سوالات کدگذاری می‌شود به راحتی وزارت آموزش و پرورش و مسئولان حراست فرد خاطی را شناسایی و به نیروی انتظامی معرفی کردند.» وی در ادامه از تغییر شیوه توزیع سوالات امتحان نهایی خبر داد و افزود: «بنا شده پس از این سوالات به صورت الکترونیکی به حوزه‌های اجرایی ارسال شود تا در زمان حضور دانش آموزان به صورت سراسری در کشور چاپ شود و در اختیار آنها قرار بگیرد. با اجرای چنین شیوه‌ای واسطه‌ها حذف می‌شوند و احتمال خطا یا نشر سوالات قبل از برگزاری آزمون کاهش می‌یابد.»

کلانتری در حیطه کاری خود حرف بزند

غلامحسین محسنی‌اژه‌ای سخنگوی قوه قضاییه در صدویست‌وهفتمین نشست خبری خود با خبرنگاران در خصوص اظهارات اخیر کلانتری در رابطه با آزاد شدن متهمان پرونده محیط زیستی و اینکه اتهام کاوه مدنی، جاسوسی نیست، گفت: «آقای کلانتری و کسانی که اطلاع دقیقی ندارند نمی‌توانند اظهار نظر صحیحی کنند و دادستان تهران هم پاسخ ایشان را داده است. ممکن است این شائبه بران عده‌ای پیش بیاید که برخی این حرف‌ها را می‌زنند که فردا روزی این حرف مطرح نشود که چون زیرمجموعه خودشان بوده این حرف‌ها را زده‌اند. بهتر است این حرف‌ها زده نشود؛ چراکه خودتان فردا روزی زیر سوال می‌روید.»

وی گفت: «بهتر است هر کسی در حیطه کاری خودش صحبت کند.»

محسنی‌اژه‌ای گفت: «اینکه این افراد به زودی آزاد می‌شوند را از چه کسی شنیده‌اید و نقل قول از چه کسی می‌کنید؟»